

Годишнини

СТО ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ПРОФЕСОР ВЛАДИМИР КУТИКОВ

/08.08.1908 г.– 05.04.1980 г./

(Jus est ars aequi et boni)

Гл.ас. д-р Кремен Маринов

През 2008 г. се навършиха 100 години от рождението на бележития български международноправник проф. Владимир Йосифов Кутиков. Тази кръгла годишнина е повод отново да отдадем почит и признателност към творчеството и делото на големия учен, преподавател и общественик. На учителя на поколения български юристи. На този, в чиито съчинения продължаваме да търсим упование и подкрепа по пътя и криволиците на научното дирене...

Професор Владимир Йосифов Кутиков е роден на 08.08.1908 г. в гр. Варна. Завършва средно образование във Френския лицей в гр. Пловдив през 1928 г., а през 1932 г. завършва висшето си юридическо образование в Юридическия факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски”.

Неговите художествено-белетристични изяви още по време на следването свидетелстват за една богата душевност, чистота и нравствена извисеност.¹ Те предвещават журналистическата и преводаческа дейност на младия Кутиков, развивана през периода 1932-1936 г.

През 1936 г., въз основа на успешен конкурс, Вл. Кутиков постъпва на служба в Дирекцията на печата към Министерство на външните работи. Успешната журналистическа работа благоприятства въвеждането на младия юрист в дипломатическата кариера. Той е изпратен на служба в българското дипломатическо представителство в Букурещ. Впоследствие е назначен за ръководител на службите по печата и консулските дела в българската легация в Париж. За своите дипломатически заслуги е

¹ Вж. чл.-кор. Александър Янков, Проф. Владимир Йосифов Кутиков. Човекът – университетският преподавател – ученият, в: Актуални проблеми на международното право, Сборник от научни трудове, посветен на проф. Владимир Кутиков, С, 2000, с. 13-14. На с. 28-33 в сборника е публикувана библиография на съчиненията на проф. Вл. Кутиков и на литература за него.

награден от френското правителство с “Кавалерски кръст на Почетния легион”. След това като дипломатически служител на Министерството на външните работи е назначен за секретар на Регентството.

Въз основа на успешен конкурс Вл. Кутиков е избран и назначен за редовен доцент по международно публично и международно частно право в Юридическия факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски” през 1946 г. През 1951 г. е избран за професор по международно публично и международно частно право, а от 1963 г. до 1974 г. е ръководител на катедрата по международно право и международни отношения.

Над тридесетгодишната преподавателска и научна деятелност на проф. Вл. Кутиков разкрива широк тематичен обхват, изключителна задълбоченост и висока ерудиция. Към това трябва да бъде прибавена и неговата активна обществена и консултантска работа, която е проникната от присъщия висок професионализъм, всеотдайност и родолюбие.

Продължителен период от време проф. Кутиков чете университетските лекционни курсове по международно публично право, международно частно право, проблеми на СИВ и международни отношения. Същевременно провежда извънуниверситетски курсове за повишаване на квалификацията на юристи, дипломати и други специалисти международници. Чете лекции по международно публично право, международно частно право, дипломатически отношения, дипломатически протокол и церемониал, дипломатическо и консулско право, международни договори и международни организации пред служители на Министерството на външните работи, Министерството на външната търговия, Министерството на правосъдието и др.

Името на учения е известно и уважавано далеч зад границите на отечеството. Той е участвал с доклади в редица научни форуми и конференции. По покана на Хагската академия по международно право през 1969 г. проф. Кутиков изнася лекционен курс “Проблеми на международното частно речно право”.² Коментарът относно предмета и високите научни достойнства на тези лекции надхвърля целта и възможностите на настоящото изложение.³ Показателен в случая е фактът на категорично изразеното признание към българската международноправна наука в лицето на проф. Кутиков от страна на най-авторитетната научна организация – Хагската академия по международно право.

В неговото забележително и непреходно по научната си стойност творчество по международно частно и международно публично право са

² Koutikov, VI. Les problemes du droit international prive fluvial. Recueil des Cours. Tome 119 de la collection (1969-II). Academie de droit international de La Haye.

³ Вж. за тяхната аргументираната научна оценка чл.-кор. Ал. Янков, цит. съч., с. 20-22.

изследвани редица въпроси и направления, по които проф. Кутиков е изразил своето становище с ярък оригинален приносен характер. Като отличителни белези на неговите изследвания се посочват теоретичната задълбоченост и логическа последователност, практическата обоснованост и историческо родолюбие. Тук биха могли да бъдат споменати проблемите за взаимодействието между вътрешното и международното право, за връзката и съотношението между международно частно и международно публично право, за същността и действието на международните договори, за едностранните междудържавноправни сделки, за системата на международното частно право и неговото систематично място като самостоятелен клон от националната правна система, за неговата регулативна функция, относно стълкновителната уредба на семейните и наследствените отношения, на съвременното българското морско и речно право и т.н.

Общопризнато е, че най-значителното научно произведение на проф. Кутиков е неговият фундаментален курс “Международно частно право на Народна Република България”, претърпял четири издания за периода от 1955 г. до 1993 г. Отчитайки достиженията на българската международночастноправна доктрина дотогава, не може да не бъде споделено виждането, че курсът на проф. Кутиков представлява качествено нов и по-висш етап на нейното развитие.⁴ Книгата възплъщава най-добрите традиции на юридическата научна мисъл. Както изтъква проф. Тодор Тодоров в предговора към последното издание, обхватът, съдържанието и оригиналността на идеите нареждат този учебник сред най-значителните произведения на българската правна наука със запазено място в образованието на българските юристи.⁵

Посвещението, изразено в края на предговора към третото издание на този учебник от 1976 г., свидетелства за отношението на автора към неговите многобройни студенти “от всички випуски”, на които проф. Кутиков с искрено приятелско чувство посвещава своя труд. Това е своеобразното педагогическо кредо на един толерантен, добронамерен и сърдечен човек, чиято отзивчивост и грижовност към младите колеги и студентите е пословична. Човек, който е осъзнал истинската мисия на правото – *ars aequi et boni*.

Като ценен консултант на Министерството на външните работи, Министерството на външната търговия, Министерството на правосъдието, Министерството на транспорта, Министерския съвет и други държавни органи проф. Кутиков е участвал в състава на правителствени делегации и в международни преговори. Консултирал е българското правителство на

⁴ Вж. чл.-кор. Янков, Ал., цит. съч., с. 23.

⁵ Вж. Кутиков, Вл., Международно частно право на Република България. Обща част, четвърто издание, С., 1993, Предговор на редактора Тодор Тодоров, с. 3.

международни конференции и при сключването на междудържавни договори. Той е участник в Дипломатическата конференция по интелектуална собственост в Стокхолм през 1967 г., в Дипломатическата конференция на ООН относно правото на международните договори във Виена през 1969 г., в международната конференция по речно право в Лагониси, Гърция през 1966 г. и др. Участвал е в експертната група към министъра на външните работи⁶ за подготовката на защитната позиция на нашата страна относно некомпетентността на Международния съд в Хага по делото срещу НРБ за обезщетение за унищожаването от нашите ВВС на израелски пътнически самолет на компанията Ел Ал, нарушил българското въздушно пространство през 1955 г. Българската защитна теза е възприета от Международния съд и делото е прекратено. Признат е неговият важен принос в същата група за правната обосновка на българската позиция при преговорите с Кралство Гърция през седемдесетте години на миналия век относно неплатените от България репарации по Ньойския и Парижкия мирен договор, както и по спорни въпроси на Договора Моллов-Кафандарис. За окончателното уреждане на финансовите отношения с тази съседна държава за кратко време са подготвени и през 1964 г. са подписани успешно “в пакет” 12 спогодби, предпоставящи благоприятното понататъшно развитие на българо-гръцките отношения.

Трябва да бъде отбелязано още, че проф. Кутиков е бил член на Съвета по законодателството при Министерството на правосъдието, на Съвета по законодателството при Държавния съвет на НРБ и в други държавни органи. По решение на българското правителство е бил член на Постоянния арбитражен съд в Хага. Участвал е в изготвянето на Кодекса на търговското корабоплаване, Семейния кодекс и други нормативни актове.

Тези кратки щрихи не могат да претендират за цялостно разкриване на многопосочните дарования и нравствени добродетели на легендарния учен и любим преподавател проф. Владимир Кутиков. Освен като скромен израз на признателност, те целят да припомнят примера на бележития юрист и родолюбец, притежателя на *humanitas* в двете насоки на това латинско понятие: висока образованост (професионална ерудиция) и човечност. Две качества, особено полезни и изключително необходими на съвременните и бъдни поколения български юристи в условията на все по-усложняващите се международни отношения!

⁶ Съвместно с проф. А. Ангелов, проф. Н. Меворах, д-р С. Джумалиев и Ал. Янков.